

**MAST HOLATDA SODIR ETILGAN YO‘L TRANSPORT
HODISALARI TAHLIL**

Meliqo‘ziyev Abdulaziz Rasuljon o‘g‘li

Andijon Mashinasozlik Instituti

“Transport vositalari muhandisligi” kafedراسi assistenti

Kamolov Isroiljon Sharofidin o‘g‘li

Andijon Mashinasozlik Instituti

*Transport va Logistika fakulteti “Yo‘l harakatini
tashkil etish” yo‘nalishi 4-kurs talabasi*

Sobirov Javohir G‘ani o‘g‘li

Andijon Mashinasozlik Instituti

*Transport va Logistika fakulteti “Yo‘l harakatini
tashkil etish” yo‘nalishi 2-kurs talabasi*

Annotatsiya

Mast holatda sodir bo‘lgan yo‘l-transport hodisalari (YTH) jiddiy muammolardan biridir va bu kabi holatlar har yili ko‘plab insonlarning hayotiga zomin bo‘ladi.

Har bir chora-tadbir, mast holda haydovchilikning oldini olish va yo‘l-transport hodisalarining sonini kamaytirishga qaratilgan bo‘lib, bu jamiyatimiz uchun xavfsizroq muhit yaratishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: haydovchi, reaksiya, yo‘l, mast,

Kirish

Mast holatda avtomobil boshqarish, jahon bo‘ylab ko‘plab yo‘l-transport hodisalariga sabab bo‘lib kelgan. Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, mast holda haydovchilik oqibatida yuzaga kelgan YTHlar odatda og‘ir oqibatlarga olib keladi. Ushbu maqolaning maqsadi, mast holatdagi haydovchilikning xavfliligi, uning asosiy sabablari va oldini olish yo‘llari haqida tahliliy ma‘lumot berishdan iborat[1].

Mast holda haydovchilikning oqibatlari

Mast holda haydovchilik, reaksiya vaqti sekinlashuvi, qaror qabul qilish qobiliyatining pasayishi va umumiy diqqatning tarqalishiga olib keladi. Buning natijasida, haydovchilar yo‘l harakati qoidalarini buzishi, boshqa transport vositalari yoki piyodalarni ko‘ra olmasligi mumkin, bu esa halokatli YTHlarga sabab bo‘ladi[2].

Statistika va tadqiqotlar

Dunyo bo‘ylab o‘tkazilgan tadqiqotlar va statistik ma‘lumotlar shuni ko‘rsatadiki, mast holda haydovchilik ko‘plab mamlakatlarda eng ko‘p uchraydigan YTH sabablaridan biridir. Masalan, AQShda mast holda haydovchilik tufayli sodir bo‘lgan YTHlar soni yiliga minglab insonlarning o‘limiga sabab bo‘lmoqda.

Sabablari

Mast holda haydovchilikning asosiy sabablaridan biri bu - alkogol va boshqa psixotrop moddalar iste'moli. Ko'pincha, bayramlar, dam olish kunlari va ijtimoiy tadbirlar vaqtida mast holda haydovchilik holatlari ko'proq kuzatiladi[3].

Oldini olish choralari

Mast holda haydovchilikning oldini olish uchun quyidagi choralarni ko'rish mumkin:

Javobgarlikni oshirish: Mast holda haydovchilarga qarshi qonuniy choralar kuchaytirilishi.

Ta'lim va targ'ibot: Haydovchilarni yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha muntazam ravishda o'qitish va ularni mast holda haydovchilikning oqibatlari haqida ogohlantirish[4].

Alternativ transport vositalaridan foydalanishni targ'ib qilish: Masalan, taksi xizmatlari yoki jamoat transportidan foydalanish.

Mast holda haydovchilik bilan bog'liq yo'l-transport hodisalarini yanada chuqurroq tahlil qilish uchun, biz muammoning ijtimoiy, psixologik va huquqiy jihatlari hamda unga qarshi kurashishda qo'llaniladigan usullar haqida gapirishimiz mumkin[5].

Ijtimoiy Ta'siri

Mast holda haydovchilikning ijtimoiy oqibatlari juda keng ko'lamli. Bu hodisalar nafaqat haydovchilar va ularning oila a'zolariga, balki jabrlangan boshqa shaxslar va umuman jamiyatga ham ta'sir qiladi. YTH natijasida insonlar nafaqat jismoniy zarar ko'rishi, balki ruhiy tushkunlikka ham tushishi mumkin[6]. Bundan tashqari, bu hodisalar tibbiy va sug'urta xarajatlarining oshishiga, shuningdek, jamoat xavfsizligiga bo'lgan ishonchni pasayishiga sabab bo'ladi[7].

Psixologik Jihatlar

Haydovchilarning mast holda transport vositasini boshqarish qarorini tushunishda psixologik omillarni inobatga olish muhimdir. Ba'zi haydovchilar xavf va oqibatlarni noto'g'ri baholaydilar, bu esa ularning xavfli qarorlar qabul qilishiga olib keladi. Mastlik, o'z-o'zini nazorat qilish qobiliyatini pasaytiradi va odatda xavfni kam baholashga olib keladi[8].

Huquqiy Choralar

Dunyo bo'ylab ko'plab mamlakatlarda mast holda haydovchilik qat'iy jazolanadi. Jazolar odatda jarima, haydovchilik huquqidan mahrum qilish va hatto qamoq jazosi kabi shakllarda bo'ladi. O'zbekiston Respublikasining yo'l harakati qoidalari ham mast holda transport boshqarishni qat'iy taqiqlaydi va bu qoidabuzarlik uchun jiddiy jazolar nazarda tutilgan[9].

Profilaktika va ta'lim

Mast holda haydovchilikni oldini olishda ta'lim va profilaktika dasturlari muhim

rol o'ynaydi. Jamoat joylarida, maktablarda va ish joylarida yo'l xavfsizligi bo'yicha o'qitish dasturlari o'tkazish, haydovchilarni mast holda rulga o'tirishning salbiy oqibatlari haqida ogohlantirish zarur. Shuningdek, media va ijtimoiy tarmoqlar orqali targ'ibot kampaniyalari ham keng qo'llanilishi mumkin[10].

Texnologik yechimlar

Zamonaviy texnologiyalar ham mast holda haydovchilikni kamaytirishga yordam berishi mumkin[11-12]. Masalan, alkohol darajasini aniqlaydigan qurilmalar avtomobillarga o'rnatilishi va agar haydovchining alkohol darajasi me'yoridan yuqori bo'lsa, avtomobilni ishga tushirishga yo'l qo'ymaslik mumkin. Bu kabi texnologiyalar, avtomobilsozlar tomonidan tobora ko'proq qo'llanilmoqda[13-14].

Har bir chora-tadbir, mast holda haydovchilikning oldini olish va yo'l-transport hodisalarining sonini kamaytirishga qaratilgan bo'lib, bu jamiyatimiz uchun xavfsizroq muhit yaratishga yordam beradi.

Xulosa

Mast holda haydovchilik muammosi hal qilinishi kerak bo'lgan jiddiy masalalardan biridir. Ushbu masala yuzasidan qo'llaniladigan har bir choraning maqsadi - yo'l-transport hodisalarining oldini olish va yo'llarda xavfsizlikni ta'minlashdir.

Ushbu maqola, mavzuga oid ba'zi asosiy tushunchalarni va tahlillarni taqdim etdi. Har bir jamiyat a'zosi yo'l harakati qoidalari va xavfsizlik choralari haqida chuqurroq bilim olishi muhimdir, shunda biz yo'llarimizni xavfsizroq qila olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muqimova D. K. et al. The impact of the disc roller's diameter on the combined machine's performance during the sequential processing of freshly planted soil //E3S Web of Conferences. – 2024. – T. 471. – C. 04013.
2. Mamasoliyev B., Melikuziev A., Sotvoldiyev O. Research of Factors Affecting the Cylinder-Porshen Group Work Process //Texas Journal of Engineering and Technology. – 2022. – T. 7. – C. 8-12.
3. Melikuziev A. et al. IMPROVING THE PERFORMANCE OF THE FUEL INJECTION SYSTEM //Development and innovations in science. – 2022. – T. 1. – №. 14. – C. 10-14.
4. Ikromov N. et al. Analysis of mechanical properties of polymer bushing used in automobile industry //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2021. – T. 10. – №. 3. – C. 560-563.
5. Mahammadjonov N. et al. YO 'L FREZASI KONSTRUKSIYASINING TAHLILI //Science and innovation in the education system. – 2022. – T. 1. – №. 5. – C. 45-49.

6. Kholmatov U. S. et al. Characteristics of optoelectronic discrete displacement converters with hollow and fiber light guides //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 471. – С. 06015.

7. Soliyev A., Shukurjon B. ZAMONAVIY TRANSPORT LOGISTIKA MARKAZ FAOLIYATINI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI //Научный Фокус. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 575-580.

8. Karimovna M. D. et al. AGLOMERATSIYALAR SHAKLLANISHI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 10. – №. 1. – С. 173-178.9. Soliyev A., Raximbek X. TRANSPORT VOSITALARI KONSTRUKTIV XAVFSIZLIK TIZIMLARINI JORIY ETISHNING TASHKILY VA HUQUQIY ASOSLARI TAXLILI //Научный Фокус. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 568-574.

10. Farxodbek o'g'li S. A., Dadajan o'g'li A. S. TRANSPORT LOGISTIKASI MARKAZINI YARATISH VA LOYIHALASH //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 10. – №. 1. – С. 115-120.

11. Karimovna M. D. et al. OLDINGI KO'PRIGI TORTUVCHI YENGIL AVTOMOBILLARDA UCHRAYDIGAN NOSOZLIKLARNI ANIQLASH VA ULARNI BARTARAF ETISH TEXNOLOGIYASI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 8. – №. 4. – С. 34-37.12. KOSIMOVA M. K. et al. WELDING MATERIALS USED IN THE RECOVERY OF CORRODED DETAILS IN THE CONTACT WELDING METHOD //Eur. Chem. Bull. – 2023. – Т. 12. – №. 5. – С. 1657-1662.

12. Zokirov D., Ismoilova G. CALCULATION OF UNDERGROUND PIPES TO BE HEATED ON WATER-FUSED ROAD SECTIONS //Science and Innovation. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – С. 75-83.

13. Raqibbek o'g'li K. M. TUPROQQA EKISH OLDIDAN ISHLOV BERUVCHI ENERGIYA TEJAMKOR AGREGATNING TEXNOLOGIK ISHLASH SXEMASINI TANLASH //O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. – 2023. – Т. 2. – №. 19. – С. 465-467.

14. Erkinjon o'g'li T. L. TRANSPORT OQIMINI BOSHQARISHNI ZAMONAVIY USULLARI //Mexatronika va robototexnika: muammolar va rivojlantirish istiqbollari. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 343-345.